

21/1072 - Hørings svar fra Marit Skatvedt på Høring Forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for samisk sykepleierutdanning - via regjeringen.no

Vårt saksnummer: 21/1072

Høring: Høring Forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for samisk sykepleierutdanning

Levert:

Svartype:

Gruppering av høringsinstanser: Bruker- og interesseorganisasjon

Avsender: Marit Skatvedt

Kontaktperson: Marit Skatvedt

Kontakt e-post: skatvedt@hlf.no

Til: Kunnskapsdepartementet

Fra: HLF (Hørselshemmedes Landsforbund)

Høringsfrist: 6. juni 2021

HLF er Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse. En million nordmenn har hørselsutfordringer som påvirker hverdagen ulikt. HLF arbeider for hørselshemmedes livskvalitet, likestilling og full deltakelse i alle livets sammenhenger. Noen har behov for omfattende rehabilitering, mens andre trenger tilrettelegging, hjelpemidler og kunnskap i å mestre hverdagen. Stadig flere rammes av hørselsutfordringer og det er viktig å motvirke sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv.

HLF mener

- HLF berømmer og støtter at programgruppen foreslår et kompetanseområde med tilhørende læringsutbyttebeskrivelser som fremhever fornorskningens politikkens konsekvenser for samenes helse, språk og livsgrunnlag .
- HLF mener det i nasjonal retningslinje mangler kunnskap om kommunikasjonen med samiske hørselshemmede da disse kan oppleve et større kommunikasjonsproblem i møte med helse- og sosialtjenesten .
- I tillegg må det skapes en forståelse av fysiske og psykiske konsekvenser av hørselstap i studiet.

Forslag til forskrift om nasjonal retningslinje - innledende

HLF har tidligere gitt et felles innspill når det gjelder revisjon av utdanningene anestesisykepleier, intensivsykepleier, kreftsykepleier, operasjonssykepleier samt et eget innspill til barnesykepleierutdanningen. Innspill til en samisk sykepleierutdanning vil samsvare med de øvrige innspillene, men i tillegg vil vi spesifikt peke på den doble kommunikasjonsbarrieren samiske hørselshemmede kan møte, både i kraft av sitt hørselstap og ved å møte helsepersonell som ikke har kjennskap til deres språk, men også mangel på kunnskap om deres kultur og historie.

Høringsnotat om samisk sykepleierutdanning skal beskrive kravene til kandidatens minimum av sluttkompetanse, samtidig skal den gi rom for lokal tilpasning ved universiteter og høyskoler. Videre skal dette være en samisk utdanning der perspektivet og fokuset er sykepleie for samiske pasienter. Det blir videre lagt vekt på at retningslinjen burde være innrettet slik at den kan brukes som grunnlag for utdanninger for studenter med både nord-, lule- og sørsamisk språkbakgrunn.

HLF vil berømme og støtte at programgruppen har foreslått et eget kompetanseområde med tilhørende læringsutbyttebeskrivelser som fremhever fornorskningens politikkens konsekvenser for samenes helse, språk og livsgrunnlag. Programgruppen ønsker å fremheve at den samiske historien er preget av kolonisering og assimilering. Flere har opplevd og blitt frarøvet sitt morsmål, sin kultur, sin identitet og sitt livsgrunnlag. Dette er viktige aspekter som påvirker helse og livsvilkår, og er derfor inkludert i forskriften. Programgruppen er opptatt av at utviklingsarbeidet med nasjonal retningslinje er en del av en pågående dekoloniseringsprosess.

Kunnskapsdepartementet har flere konkrete spørsmål, bla ber de høringsinstansene om å angi om det er noe som mangler eller bør utgå i forskriften, og at dette eventuelt spesifiseres. *I det følgende gir vi innspill som HLF mener mangler i dagens retningslinjer:*

1. Kunnskap om kommunikasjon med hørselshemmede må inn i forskrift til nasjonal retningslinje.

Kunnskap om hvordan kommunisere med hørselshemmede er viktig for å sikre en dialog hvor alle har muligheter for å få en korrekt forståelse av dialogen. Kunnskap om viktigheten av godt lys samt fravær av støy er essensielt for å kunne kommunisere godt, mange hørselshemmede støtter seg på å lese på munnen. I noen tilfeller kan det også være aktuelt å bruke skrivefolk eller tegnspråktolk for å sikre at man forstår hverandre, da er det også viktig at man kjenner til hørselsteknologisk hjelpemidler generelt og skrivefolkløsninger spesielt. Man må ha skrivefolk som benytter henholdsvis Nordsamisk generelt sett, men og det må sikres at en på sikt også har skrivefolk på henholdsvis sørsamisk og lulesamisk.

Oppsummerende er følgende viktig når man kommuniserer med hørselshemmede:

- Tydelig tale
- Mimikk
- Blikkontakt
- God og riktig belysning
- Begrensning av bakgrunnsstøy
- Nærhet til samtalepartner
- Tekniske hjelpemidler. Grunnleggende kunnskap om høreapparater og tekniske hjelpemidler
- Kjennskap til bruk av skrivetolk eller tegnspråktolk, det må være tilstrekkelig antall tolker som kan tolke til og fra samisk

2. Teknologi

I høringsnotatet legges det vekt på tjenesteutvikling, innovasjon, teknologi og digital kompetanse. Dette innen §19, §22 og §23 med flere.

Det må legges opp til tale-til-tekst løsninger fra norsk til samisk og samisk til norsk som en lavterskel løsning som kan tas i bruk av sykepleiere, og at enkle smarttelefoner og i-Pad løsninger kan benyttes. HLF mener det er viktig å legge vekt på tjenesteutvikling, innovasjon, teknologi og digital kompetanse generelt opp mot gruppen funksjonshemmede, men det må mer spesielt legges opp til ulike hørselsteknologiske løsninger. Teknologien må være tilgjengelig på samisk.

3. Det er videre viktig å se helheten og ha kunnskap om konsekvenser av hørselsrelaterte utfordringer.

Mange hørselshemmede kan ha behov for rehabilitering. Dette innebærer en helhetlig tilnærming hvor en ser på hva fagfeltene psykologi, audiopedagog/-graf og fysioterapi kan tilføre den enkelte. Det er ikke ukjent at hørselshemmede har psykiske og muskulære symptomer, og at dette ikke alltid blir adressert og knyttet til hørsel. Som et eksempel må man vite at når man bruker synet til å holde balanse og lese på leppene blir skulder/nakkemuskulatur fiksert på en slik måte at sirkulasjonen nedsettes, som igjen fører til stramme og smertefulle muskler. Nedsatt hørsel kan også påvirke stress i kroppen, over lengre tid kan dette igjen føre til andre psykiske og fysiske utfordringer.

Hørselstap kan føre til flere sekundære plager man bør være obs på, for eksempel muskulære plager, men også tilbaketrekking, isolasjon, depresjon osv. For at man skal kunne forstå årsaken til disse sekundære plagene er det helt nødvendig at man har kunnskap om hørselstap og hvilke konsekvenser det kan innebære. Det handler om å se helheten og forstå mennesket. Om

man besitter kunnskap vil det kunne gi en trygghet hos personalet, samt riktig adressering av problemet/utfordringen.

4. Eldre: feildiagnostisering mellom demens og hørsel.

Forskning har vist at hørselstap er et område som får lite oppmerksomhet, og at helsepersonell ikke får tilstrekkelig undervisning om sansetap. Forskning viser også at hørselstap ikke utredes, og at eldre i stedet diagnostiseres med demens. Hovedårsaken er at helse- og omsorgstjenesten ikke har god nok kunnskap om hørselsutfordringer. Mennesker med nedsatt hørsel kan oppleve mangel på forståelse fra samfunnet da helsepersonell ikke har tilstrekkelig kunnskap om hva som f.eks. er viktig å huske på i en kommunikasjonssituasjon. Det kan vise seg gjennom utydelig tale, vanskelige dialekter, lav tale, flere som snakker samtidig og bakgrunnsstøy. Økt kunnskap vil kunne føre til større bevissthet i møte med personer med nedsatt hørsel. Økt kompetanse kan bidra til å avdekke hørselstap, stille rett diagnose og bistå med bruk av tekniske hjelpemidler som høreapparat og andre relevante hjelpemidler, egen bevissthet rundt kommunikasjon, forståelse og ikke minst ta hørselstap på alvor.

HLF ønsker lykke til med revidering av retningslinjer, og er det ønskelig med utdyping av våre innspill så ta gjerne kontakt. Vi viser ellers til vedlagte pdf-fil, hvor vi har med henvisninger til lenker, som vi ikke fikk lagt inn i dette fritekstfeltet.

Innspill på forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for samisk sykepleierutdanning.pdf (123,62 KB)

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på www.regjeringen.no.

Til: Kunnskapsdepartementet

Fra: HLF (Hørselshemmedes Landsforbund)

Høringsfrist: 6. juni 2021

HLF er Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse. En million nordmenn har hørselsutfordringer som påvirker hverdagen ulikt. HLF arbeider for hørselshemmedes livskvalitet, likestilling og full deltakelse i alle livets sammenhenger. Noen har behov for omfattende rehabilitering, mens andre trenger tilrettelegging, hjelpemidler og kunnskap i å mestre hverdagen. Stadig flere rammes av hørselsutfordringer og det er viktig å motvirke sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv.

HLF mener

- HLF berømmer og støtter at programgruppen foreslår et kompetanseområde med tilhørende læringsutbyttebeskrivelser som fremhever fornorskningens konsekvenser for samenes helse, språk og livsgrunnlag¹.
- HLF mener det i nasjonal retningslinje mangler kunnskap om kommunikasjonen med samiske hørselshemmede da disse kan oppleve et større kommunikasjonsproblem i møte med helse- og sosialtjenesten².
- I tillegg må det skapes en forståelse av fysiske og psykiske konsekvenser av hørselstap i studiet.

Forslag til forskrift om nasjonal retningslinje - innledende

HLF har tidligere gitt et felles innspill når det gjelder revisjon av utdanningene anestesisykepleier, intensivsykepleier, kreftsykepleier, operasjonssykepleier samt et eget innspill til barnesykepleierutdanningen. Innspill til en samisk sykepleierutdanning vil samsvare med de øvrige innspillene, men i tillegg vil vi spesifikt peke på den doble kommunikasjonsbarrieren samiske hørselshemmede kan møte, både i kraft av sitt hørselstap og ved å møte helsepersonell som ikke har kjennskap til deres språk, men også mangel på kunnskap om deres kultur og historie.

---

¹ HLF vil også vise til boken «Samisk psykisk helsevern. Nye landskap, kjente steder og skjulte utfordringer» av Anne Silviken og Vigdis Stordahl fra år 2010 som bl a synliggjør fordeler ved benyttelse av det samiske morsmålet og en samisk kulturforståelse i behandlingsterapi.

² Viser her til bl a Bodil Hansen Blix: <https://omsorgsforskning.brage.unit.no/omsorgsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2412229/Helse-%20og%20omsorgstjenester%20til%20den%20samiske%20befolkningen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>), NOU 1995: 6: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1995-6/id139873/?ch=6> , Berit Andersdatter Bongo "Samer snakker ikke helse": <https://omsorgsforskning.brage.unit.no/omsorgsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2444847/HOS0005.pdf?sequence=1&isAllowed=y> og uttalelser ved sametingsråd Hans Ole Eira: <https://sametinget.no/aktuelt/styrking-av-horselsomsorg-for-personer-med-samiskspraklig-bakgrunn.7648.aspx>

Høringsnotat om samisk sykepleierutdanning skal beskrive kravene til kandidatenes minimum av sluttkompetanse, samtidig skal den gi rom for lokal tilpasning ved universiteter og høyskoler. Videre skal dette være en samisk utdanning der perspektivet og fokuset er sykepleie for samiske pasienter. Det blir videre lagt vekt på at retningslinjen burde være innrettet slik at den kan brukes som grunnlag for utdanninger for studenter med både nord-, lule- og sørsamisk språkbakgrunn.

HLF vil berømme og støtte at programgruppen har foreslått et eget kompetanseområde med tilhørende læringsutbyttebeskrivelser som fremhever fornorskningens konsekvenser for samenes helse, språk og livsgrunnlag. Programgruppen ønsker å fremheve at den samiske historien er preget av kolonisering og assimilering. Flere har opplevd og blitt frarøvet sitt morsmål, sin kultur, sin identitet og sitt livsgrunnlag. Dette er viktige aspekter som påvirker helse og livsvilkår, og er derfor inkludert i forskriften. Programgruppen er opptatt av at utviklingsarbeidet med nasjonal retningslinje er en del av en pågående dekoloniseringsprosess.

Kunnskapsdepartementet har flere konkrete spørsmål, bla ber de høringsinstansene om å angi om det er noe som mangler eller bør utgå i forskriften, og at dette eventuelt spesifiseres. *I det følgende gir vi innspill som HLF mener mangler i dagens retningslinjer:*

1. Kunnskap om kommunikasjon med hørselshemmede må inn i forskrift til nasjonal retningslinje.

Kunnskap om hvordan kommunisere med hørselshemmede er viktig for å sikre en dialog hvor alle har muligheter for å få en korrekt forståelse av dialogen. Kunnskap om viktigheten av godt lys samt fravær av støy er essensielt for å kunne kommunisere godt, mange hørselshemmede støtter seg på å lese på munnen. I noen tilfeller kan det også være aktuelt å bruke skrive- eller tegnspråktolk for å sikre at man forstår hverandre, da er det også viktig at man kjenner til hørselsteknologisk hjelpemidler generelt og skrive- eller tegnspråktolk spesielt. Man må ha skrive- eller tegnspråktolk som benytter henholdsvis Nordsamisk generelt sett, men og det må sikres at en på sikt også har skrive- eller tegnspråktolk på henholdsvis Sør-Samisk og Lule-Samisk.

Oppsummerende er følgende viktig når man kommuniserer med hørselshemmede:

- Tydelig tale
- Mimikk
- Blikkontakt
- God og riktig belysning
- Begrensning av bakgrunnsstøy
- Nærhet til samtalepartner
- Tekniske hjelpemidler. Grunnleggende kunnskap om høreapparater og tekniske hjelpemidler
- -Kjennskap til bruk av skrive- eller tegnspråktolk, det må være tilstrekkelig antall tolker som kan tolke til og fra samisk

2. Teknologi

I høringsnotatet legges det vekt på tjenesteutvikling, innovasjon, teknologi og digital kompetanse. Dette innen §19, §22 og §23 med flere.

Det må legges opp til tale-til-tekst løsninger fra norsk til samisk og samisk til norsk som en lavterskel løsning som kan tas i bruk av sykepleiere, og at enkle smarttelefoner og i-Pad løsninger kan benyttes. HLF mener det er viktig å legge vekt på tjenesteutvikling, innovasjon, teknologi og digital kompetanse generelt opp mot gruppen funksjonshemmede, men det må mer spesielt legges opp til ulike hørselsteknologiske løsninger. Teknologien må være tilgjengelig på samisk.

3. Det er videre viktig å se helheten og ha kunnskap om konsekvenser av hørselsrelaterte utfordringer.

Mange hørselshemmede kan ha behov for rehabilitering. Dette innebærer en helhetlig tilnærming hvor en ser på hva fagfeltene psykologi, audiopedagog/-graf og fysioterapi kan tilføre den enkelte. Det er ikke ukjent at hørselshemmede har psykiske og muskulære symptomer, og at dette ikke alltid blir adressert og knyttet til hørsel. Som et eksempel må man vite at når man bruker synet til å holde balanse og lese på leppene blir skulder/nakkemusklatur fiksert på en slik måte at sirkulasjonen nedsettes, som igjen fører til stramme og smertefulle muskler. Nedsatt hørsel kan også påvirke stress i kroppen, over lengre tid kan dette igjen fører til andre psykiske og fysiske utfordringer. Hørselstap kan føre til flere sekundære plager man bør være obs på, for eksempel muskulære plager, men også tilbaketrekking, isolasjon, depresjon osv. For at man skal kunne forstå årsaken til disse sekundære plagene er det helt nødvendig at man har kunnskap om hørselstap og hvilke konsekvenser det kan innebære. Det handler om å se helheten og forstå mennesket. Om man besitter kunnskap vil det kunne gi en trygghet hos personalet, samt riktig adressering av problemet/utfordringen.

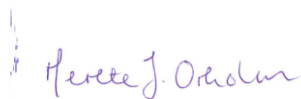
4. Eldre: feildiagnostisering mellom demens og hørsel.

Forskning har vist at hørselstap er et område som får lite oppmerksomhet, og at helsepersonell ikke får tilstrekkelig undervisning om sansetap. Forskning viser også at hørselstap ikke utredes, og at eldre i stedet diagnostiseres med demens³. Hovedårsaken er at helse- og omsorgstjenesten ikke har god nok kunnskap om hørselutfordringer. Mennesker med nedsatt hørsel kan oppleve mangel på forståelse fra samfunnet da helsepersonell ikke har tilstrekkelig kunnskap om hva som f.eks. er viktig å huske på i en kommunikasjonssituasjon. Det kan vise seg gjennom utydelig tale, vanskelige dialekter, lav tale, flere som snakker samtidig og bakgrunnsstøy. Økt kunnskap vil kunne føre til større bevissthet i møte med personer med nedsatt hørsel. Økt kompetanse kan bidra til å avdekke hørselstap, stille rett diagnose og bistå med bruk av tekniske hjelpemidler som høreapparat og andre relevante hjelpemidler, egen bevissthet rundt kommunikasjon, forståelse og ikke minst ta hørselstap på alvor.

HLF ønsker lykke til med revidering av retningslinjer, og er det ønskelig med utdyping av våre innspill så ta gjerne kontakt.

Med vennlig hilsen HLF (Hørselshemmedes Landsforbund)

Merete J. Orholm

Politisk sjef HLF

Marit Skatvedt

Seniorrådgiver HLF

